

ALTERNATIEF DOSSIER Nr 7

Alternatieve Onderwijsberichten uit Den Haan

Geïntegreerde Werkperiode

Maritiem Verkeer in haven en Kustwateren

OCTOBER 1975

STICHTING MAATSCHAPPELIJKE VORMING V.Z.W.

Lange Molenstraat 44, 1800 VILVOORDE

ALTERNATIEVE ONDERWIJSBERICHTEN
UIT
DE HAAN

De Haan.

Een hoopje huizen en villa's aan de Noordzee.

Twee scholen voor secundair onderwijs :

de R.M.S. KLEMSKERKE - DE HAAN en

het ZEELYCEUM, verbonden aan het ZEEPVENTORIUM.

In de eerste instelling veel leerlingen die

dagelijks uit een brede waaier van

omliggende gemeenten worden aangevoerd.

In de tweede veel leerlingen van het binnenland die

om gezondheidsredenen aan de zee zijn terechtgekomen.

Twee scholen, waarin zoals overal mensen zijn die

zoeken naar een onderwijs met een menselijk gelaat.

Van enkele van deze zoektochten wil dit

Haans nummertje van ALTERNATIEF

verhalen.

Het bevat volgende bijdragen :

DE JOLLE : woord vooraf

: Raymond Fremaut
directeur RMS

Logboek van DE JOLLE

: Omer Lavens
leraar RMS

Even voorstellen : het ZEELYCEUM

: Magda Corné -
Van Damme
studieprefecte

Woensdag 10 september

: Eric Vanhelsuwe
leraar Zeelyceum

Woensdag 10 september

: Omer Lavens
leraar RMS

" DE JOLLE " : Woord vooraf.

De Ministeriële circulaire van 1 september 1973 over de Geïntegreerde Werkweken, biedt eindelijk en officieel de mogelijkheid om ook in eigen omgeving de schoolverstarring te doorboren in twee van haar meest flagrante gebreken : de 'splendid isolation' van naast elkaar werkende vakspecialisten en de daaruit volgende opsplitsing van opvoeding en onderwijs in losse vakjes en roostertjes.

Gelukkig mogen wij nu een beroep doen op de vele mensen uit eigen midden die ook en graag aan de ons toevertrouwde jeugd zeer waardevolle, boeiende zaken kunnen en willen tonen en vertellen. Vorming op die manier verworven zal veel minder een puzzle-aspect met storende voegen en ontbrekende legstukjes vertonen.

In ideale omstandigheden zou de keus van het project moeten groeien uit de interessesfeer of uit de suggesties van de leerlingen zelf. Nochtans blijken zij nog niet altijd zo goed te kunnen bepalen ofwel blijkt hun keus wel eens niet in realiteit uit te werken.

Bij de keus van ons project 'Maritiem Verkeer in Haven en Kustwateren' hebben wij ons, om pragmatische redenen, in de eerste plaats laten leiden door de bereidwilligheid van de buitenschoolse medewerkers om een aspect van ons leven te belichten en uit te diepen. Wij hebben er vooral op gerekend, dat een kwalitatieve aanpak op het niveau van de leerlingen en met de nodige variatie en compensaties (klasgenoten met sneeuw-school in Oostenrijk !) doorweven, hun interesse en enthousiasme zou wekken. Die beide gevoelens moesten leiden tot prestaties. En dat gebeurde ook zo !

Daarvoor mijn oprechte dank aan de schaar buitenschoolse medewerkers en aan de projectleider.

Raymond FREMAUT

LOGBOEK

DE GEINTEGREERDE WERKWEKEN

VAN

"De Jolle"

INSTELLING : Rijksmiddelbareschool
KLEMSKERKE - DE HAAN

DIRECTEUR : Raymond FREMAUT

PROJECTLEIDER : Omer LAVENS
leraar moedertaal-geschiedenis

PROJECT : Maritiem Verkeer in
Haven en Kustwateren

BETROKKEN : de niet-deelnemers aan de sneeuwklassen
LEERLINGEN : secundaire afdeling :
5 leerlingen van 3 M
1 leerlinge van 4 C 1

SCHOOLJAAR : 1974 - 1975

PERIODE : 5 t.e.m. 19 maart 1975

DOELSTELLINGEN :

1. HET ONDERZOEK VAN DE PROBLEMATIEK VAN HET MARITIEM VERKEER VIA DIVERSE BENADERINGSWIJZEN EN ZOVEEL MOGELIJK TER PLAATSE, IN HET BEROEPSMILIEU.
2. EEN ONDERZOEK NAAR DE WIJZE WAAROP DE SCHOOL OUDERS EN BUITENSCHOOLSE MEDEWERKERS MEER ACTIEF BIJ HET LEERPROCES ZOU KUNNEN BETREKKEN.
3. DE NIET-DEELNEMERS AAN DE SNEEUWKLASSEN EEN VOLWAARDIG PROJECT BEZORGEN.

1. DEELPROJECTEN

=====

DEELPROJECT I : EEN HISTORISCHE EN RUIMTELIJKE BENADERING VAN HET MARITIEM VERKEER IN HAVEN EN KUSTWATEREN, INZONDERHEID TE OOSTENDE.

I.A. Evolutie van de havenstructuur :

- waarneming op flatgebouw
- waarneming op onuitgegeven map met 50 kaarten (evolutie van 1450 tot 1955)
- rondvaart in de haven met begeleiding.

I.B. Evolutie van de scheepsbouw :

- in visserijmuseum te Oostduinkerke met begeleiding en aan de hand van maquettes
- aan de hand van documentatie in de klas
- in de afdeling 'maritieme wetenschappen' van de Stadsbibliotheek te Oostende.

DEELPROJECT II : HOE WORDEN DE VAARTWEGEN AANGELEGD ?

II.A. De hydrografie :

- studie met begeleiding in Ministerie Openbare Werken, Waterwegen, Dienst der Kust
- aan boord van de 'Paster Pype' met het verrichten van een peiling.

II.B. De bebakening :

- studie met begeleiding in de Stedelijke Visserijschool te Oostende
- waarneming in de havens met behulp van de 'Almanak voor de Zeevisserij'.

DEELPROJECT III : WELKE ZIJN DE TECHNIEKEN VAN HET MARITIEM VERKEER ?

III.A. De beloodsing :

- aan de hand van de uitleg verstrekt door een loods tijdens een rondvaart in en buiten de haven (+ een bezoek aan schip dat boeien plaatst)
- waarneming in de Diensten van het Loodswezen
- waarneming van de instrumenten bij de tijseiner op het oosterstaketsel te Oostende.

III.B. Het zeerecht :

- aan de hand van wandborden in de Stedelijke Visserijschool te Oostende
- aan de hand van de uitleg van een scheepsdeskundige (+ film).

DEELPROJECT IV : WELKE ZIJN DE VERSCHILLENDE ASPECTEN VAN HET MARITIEM VERKEER IN HAVEN EN KUSTWATEREN ?

IV.A. Vervoer van mensen :

- bezoek met begeleiding aan mailboot van de Regie voor Maritiem Transport
- overtocht naar Dover met begeleiding

IV.B. Vervoer van goederen :

- wordt bestudeerd tijdens voormelde bezoeken
- aan de hand van documentatie in klaslokaal
- aan de hand van een film, samengesteld door een kapitein ter lange omvaart

IV.C. Visserij :

- steunend op de inlichtingen en documentatie, verstrekt door een visser, vader van één der betrokken leerlingen
- waarneming met begeleiding in de vismijn te Oostende, tijdens de verkoop

IV.D. Verdediging :

- steunend op inlichtingen en documentatie, verstrekt door een commandant van een mijnenveger, vader van één der betrokken leerlingen
- waarneming tijdens bezoek met begeleiding aan mijnenveger, duikerscentrum en centrum voor hyperbare geneeskunde

IV.E. Ontspanning :

- daar BLOSO dit jaar slechts na de GWW-periode start met een cursus zeilen in de Spuikom te 'Oostende, wordt de voorziene zeilinitiatie vervangen door een 'one day trip' naar Dover.

OPMERKINGEN :

1. Aangezien slechts 6 leerlingen bij het project betrokken zijn, vormen zij 1 werkgroep, waarvan telkens iemand volgens hun keuze verslaggever is voor een onderdeel van een deelproject. De andere leden helpen of krijgen neventaken.
2. Volgens de mogelijkheden worden de studiebezoeken 's morgens verricht, terwijl in de namiddag de leerlingen de resultaten van hun notities confronteren, de verslaggever helpen en hun interviews voorbereiden.
3. Geslaagde studies van de leden worden bij het logboek van deze GWW gevoegd.
4. Occasionele opdrachten worden ingelast, steunend op een specifieke belangstelling van een leerling of op het nut voor een bepaalde leerling (b.v. voor Lucy Körner een vertaal- en stelopdracht 'De ramp met de Titanic' met behulp van de oorspronkelijke nummers van L'ILLUSTRATION van 1912). Het inventariseren van de aangespoelde voorwerpen op het strand vormt een aansluiting bij de strandreinigingsactie van de school, die vorig jaar plaats greep.
5. In de hall, naast het klaslokaal geschiedenis, wordt een paneel van 5 X 1,2m aangebracht, waarop de werkgroep op creatieve wijze gegevens over het project aanbrengt. Enkele opdrachten richten zich tot leerlingen van andere klassen.

6. Een bescheiden diamontage wordt overwogen, bestemd voor een Ouderavond.

2. PROGRAMMA EN VERLOOP

=====

WOENSDAG 5 MAART : PLECHTIGE TEWATERLATING

- voormiddag : - sfeerschepping in het klaslokaal geschiedenis : documentatie uitgestald, praathoekje met ontluikende forsythiatakjes, fles spuitwater en versnaperingen voor de tewaterlating
- een naam wordt gekozen : DE JOLLE haalt het na stemming en een werkgroep is geboren, bestaande uit een bootsman, vier scheepsmeisjes en twee scheepsjongens ; de uitgeknipte foto's van de bemanning worden op een getekende jolle gekleefd en bovenaan het paneel bevestigd
 - de Heer Directeur komt de GWW van de thuisblijvers openen
 - de vaargegevens worden meegedeeld
 - de bemanning kiest haar opdrachten, begint de documentatie te schikken volgens de opdrachten, zet zich aan het werk en 's middags worden boeken en documenten gedeeltelijk meegenomen om interviews voor te bereiden.

DONDERDAG 6 MAART

- voormiddag : - Ministerie van Openbare Werken, Waterwegen, Dienst der Kust: studie van de hydrografie :
- a) beginselen : toepassing driehoeksmeting, aardrijkskunde
 - b) instrumenten in werking : elektronische rekenmachine, ontvanger, getijschrijver, motorola mini ranger (overgenomen van Amerikaanse ruimtevaartcartografie), echogram
 - c) hoe een zeekaart ontstaat en hoe ze gebruikt wordt
- begeleiding : M. F. DECEURT, hydrograaf, leidt de werkgroepen doorheen de verschillende kantoren
- aan boord van de PASTER PYPE, schip dat de peilingen verricht in de Belgische territoriale wateren, in overzetboot naar overzijde havengeul gebracht
- studie :
- a) instrumenten : 2 soorten echoloden, sonar, animometer, sextant
 - b) de sliblaag en de vaste bodem worden gepeild
- begeleiding : M. F. DECEURT, hydrograaf
M. F. BOELS, oud-directeur van de Stedelijke Visserijschool, verstrekt uitleg op de stapelplaats voor boeien
- verslaggeefster : Marina Tas
- namiddag : - verwerking in het klaslokaal:
- R. Arents : een grote zeekaart met behulp van bijgevoegde legende kleuren volgens zeediepten van de Belgische territoriale wateren
 - I. Schaepdrijver : beginselen van de hydrografie
 - A. Daschot : instrumenten in de Hydrografische Dienst
 - L. Körner : instrumenten aan boord van de PASTER PYPE
 - M. Tas : synthese

M. De Jaeger : voorbereiding evolutie van haven en schip
(als verslaggever van de volgende dag)

- mondeling verslag door de verslaggeefster
- bespreking door de werkgroep en evaluatie van het studie-bezoek : hydrografie : interessant, inzonderheid de instrumenten, wel nogal ingewikkeld; Marina Tas zal aan de hand van de notities en boeken van de gemeentebibliotheek een studie opstellen.

VRIJDAG 7 MAART

- voormiddag : - waarneming van de haven te Nieuwpoort : sluizen, vismijn, gesprek met vissers, jachthaven
- te voet langs de vloedlijn naar Oostduinkerke : waarneming dijk, duinen, opdracht schelpenverzameling met nazoeken van gegevens
- namiddag : - Visserijmuseum te Oostduinkerke :
- a) evolutie van de scheepsbouw aan de hand van scheepsmodellen, vervaardigd door de conservator
 - b) studie van de verzameling werktuigen, die gebruikt werden op de scheepswerven
 - c) waarneming van het interieur van een oude visserswoning.
- begeleiding : M. G. DESNERCK, conservator van het Visserijmuseum
M. R. DESNERCK, auteur van 'Vlaamse visserij en vissersvaartuigen'
- d) bezoek tentoonstelling : de zee als thema in de schilderkunst
 - 's avonds terugkeer met de tram
 - verslaggever : Martin De Jaeger
 - mondelinge bespreking en evaluatie : leerlingen geestdriftig

MAANDAG 10 MAART

- voormiddag : - Stadsbibliotheek te Oostende, afdeling maritieme wetenschappen :
- a) interview personeelslid door Ingrid Schaepdryver
 - b) vergelijking eigen schelpenverzameling vrijdag met tentoongestelde verzameling door Martin De Jaeger
 - c) evolutie van de scheepsbouw door Rudy Arents en Marina Tas
 - d) voorbereiding bezoek duikerscentrum door Lucy Körner
 - e) gegevens over de haven te Zeebrugge door A. Daschot
- begeleiding: M. Omer VILAIN, stadsbibliothecaris
- namiddag : - verwerking in het klaslokaal : de leerlingen brengen mondeling verslag uit, stellen een schema van uitwerking tot artikel op en vullen aan met bijkomende gegevens uit de documentatie in de klas
- presentatie : de evolutie van de scheepsbouw door R. Arents aan de hand van de ontleende boeken. Hij wordt ontslagen van het schrijven van een artikel om het interview van de volgende dag te kunnen voorbereiden met behulp van de 'Almanak voor de Zeevisserij'.

DINSDAG 11 MAART

- voormiddag : - Stedelijke Visserijschool te Oostende
- a) begrippen over bebakening/betonning
 - het waarom (mogelijke navigatiegevaaren)
 - het hoe : - lateraal stelsel (om vaarwater af te bakenen)
 - cardinaal stelsel (om gevaarlijke gebieden af te bakenen)
 - wat gebruikt wordt : - bakens
 - tonnen
 - hoe herkennen (dag-nacht : vorm, topteken, plaats, licht)
 - b) toepassingen aan de hand van didactische platen
 - c) toepassingen door de werkgroep : opdrachten met miniatuurmodellen in diverse situaties
 - d) begrippen over seinen : armseinen, vlaggeseinen en morse-seinen
 - e) begrippen over zeeaanvaringsreglement
 - f) toepassingen met miniatuurmodellen
 - g) waarneming grote maquette zeediepten vóór de Belgische kust en tentoonstelling 'Noordzee'
- begeleiding : M. F. BOELS, oud-directeur van de Stedelijke Visserijschool
- M. LINGIER, directeur, van wie door Martin De Jaeger een interview over de school wordt afgenomen

- namiddag : - verwerking in het klaslokaal :
- mondelinge bespreking
 - reconstructie door vergelijking van de notities
 - synthese door Rudi Arents (schriftelijk uit te werken tot een korte studie)
 - evaluatie door de leden : interessant, wel vermoeiend omdat telkens nieuwe problemen aangeraakt worden, en dat ze niet zo gemakkelijk blijken.

WOENSDAG 12 MAART

- voormiddag : - strandopdracht : een inventaris opstellen van de aangespoelde voorwerpen tussen DE HAAN en WENDUINE (sectoren : badplaats De Haan (gemeenten Klemskerke-Vlissegem) - duinen (gemeenten Vlissegem-Nieuwmunster) - badplaats Wenduine
- 11 uur : bespreking van de resultaten per gemeente; speciale vondsten (natuurlijke/niet-natuurlijke, b.v. zeemeeuw met olie bedekt, verroeste overblijfselen van Atlantikversperingen)
 - Marina Tas zal de verzamelde gegevens schikken tot een inventaris

DONDERDAG 13 MAART

- voormiddag : - DE JOLLE werkt in het klaslokaal : aanvulling van het paneel in de hall, afwerking studie bebakening (R. Arents), voorbereiding interview van de commandant van de mailboot (M. De Jaeger), vertaal- en stelopdracht (L. Körner), het maritiem verkeer in de haven te Zeebrugge (A. Daschot), voorbereiding tocht naar Dover (M. Tas & I. Schaepdryver)
- aanvullende opdrachten (vrije keuze) : scheepsrampen, overstromingen, schaal van Beaufort (M. De Jaeger), de vissersrevolutie van 1887, soorten netten (R. Arents)
- namiddag : - mailboot van de Regie voor Maritiem Transport : gedurende anderhalf uur worden elke plaats en elk instrument van het schip getoond; gesprekken met bemanningsleden; interview van de commandant over organisatie, vervoermogelijkheden, . . .
- begeleiding : Commandant C. MEYUS, kapitein ter lange omvaart
- films op een kantoor te Bredene : samengesteld door de begeleider (onderwerpen : wat gebeurt met een schip vanaf de constructie op de scheepswerf tot het tot schroot wordt herleid/vervoer van goederen, gefilmd tijdens vroegere reizen naar verschillende werelden/het leven aan boord van een schip)
- ervaringen als scheepsdeskundige
- begeleiding : M. R. ROZE, kapitein ter lange omvaart en scheepsdeskundige, bestuurslid van de Vriendenkring RMS-Klemskerke-De Haan

VRIJDAG 14 MAART : REIS NAAR DOVER

(free tickets werden geschonken aan DE JOLLE door Townsend Car Ferries)

- afvaart in de vroege morgen te Zeebrugge (de werkgroep volgt de verrichtingen op de commandobrug bij de Engelse commandant)
- de leden van de werkgroep krijgen vrije toegang tot elke plaats van het schip en verspreiden zich met kleine opdrachten : plaatsbeschrijving, interview, vertaling van Engelse onderrichtingen
- verzameling op de commandobrug, mondeling verslag, de commandant en de officieren tonen de werking van de instrumenten (R. Arents tekent de gevolgde route op zijn zeekaart)
- aanleggen te Dover (het uitschakelen van motoren en instrumenten gebeurt door de werkgroep)
- havenbezoek te Dover :
begeleiding : Mr KNOTT, hiertoe aangesteld door Townsend Car Ferries (engelstalig/geleidelijk beginnen de leerlingen evenwel vragen te stellen)
- bezoek aan Dover : de leerlingen worden uitgestuurd met waarnemingsopdrachten : verschillen met België, b.v. A. Daschot (4C1) i.v.m. voedingsmiddelen
- samenkomst en bespreking
- terugkeer : de leerlingen werken eerst op de boot aan hun opdrachten, maar blijken zeer moe; de verslaggeefster van de dag is reeds geruime tijd zeeziek

MAANDAG 17 MAART

- voormiddag : - vismijn (7 uur 's morgens) in volle drukte :
opdrachten : - welke weg onderneemt de vis vooraleer ze bij de consument terecht komt ?
- welk verkoopssysteem wordt in de vismijn toegepast ?
- welke soorten vissen, schaaldieren en weekdieren worden verkocht ?
waarneming van aanvoer, lossen, verkoop, bewerking, vervoer
- bezoek aan het 'boeienschip' DE ZEEAREND
bezoek aan elke plaats, de instrumenten, de hijswerktuigen, interview van de machinist, werkzaamheden van het schip :
boeien plaatsen, vullen, herstellen, binnenhalen, blussingswerken
begeleiding : M. GEZELLE, opperschipper bij het Loodswezen
M. P. COBBAERT, zeeloods
- waarneming van de sleepboot DE ZEEMEEUW (kan dwars varen door de bouw van de schroeven)
- bezoek aan de hoofdseindienst op het oosterstaketsel :
studie van diverse apparaten : glazenbol om voor het Weerkundig Instituut te Ukkel het aantal uren zon te registreren, apparaat om de hoeveelheid neerslag te registreren, apparaat om de luchtverontreiniging te meten voor het Ministerie van Volksgezondheid, barometer, thermometer, apparaat om dagelijks de radio-actieve neerslag te meten voor het Centrum te Mol
begeleiding : M. VANDENABEELE, tijseiner
- waarneming aan voet vuurtoren (gegevens verstrekt door de opperschipper i.v.m. constructie en werking)
- rondvaart in een motorboot doorheen de haven en tot buiten de haven
begeleiding : de voormelde opperschipper en zeeloods
- namiddag : - verwerking in de klas :
- mondelinge bespreking
- vergelijking van notities
- evaluatie : leerlingen zeer geestdriftig
- Ingrid Schaepdryver werkt aan een studie over het loodswezen
Rudy Arents werkt aan een studie over de vismijn
Marina Tas en Martin De Jaeger helpen hen en zoeken aanvullende gegevens in de documentatie
Lucy Körner bereidt het interview van de volgende dag voor
Anita Daschot is afwezig : ziek

DINSDAG 18 MAART

- voormiddag : - bezoek aan het duikerscentrum
a) ontmijningsdienst : soorten mijnen, werkwijze
b) duikersuitrusting : evolutie aan de hand van tentoongestelde stukken, werkwijze en problemen
begeleiding : I MR DESMIDT

- bezoek aan het Centrum voor Hyperbare Geneeskunde (het enige in België)
Welke ongevallen kunnen een duiker overkomen ?
installatie voor de behandeling en begeleiding van een duiker, getroffen door de gevolgen van drukverschillen
begeleiding : een officier-geneesheer van de Zeemacht
- bezoek aan een mijnenveger met volle bemanning aan boord, wegens militaire oefeningen
Hoe wordt de verdediging van het maritiem verkeer in haven en kustwateren georganiseerd ?
Hoe wordt het leven aan boord georganiseerd ?
begeleiding : commandant G. VAN DYCKE, luitenant ter zee, s.b.h.

namiddag : - verwerking in het klaslokaal :
 - mondelinge bespreking
 - vergelijking van de notities
 - L. Körner werkt het verslag over het duikerscentrum uit
 R. Arents voltooit het paneel in de hall met een rubriek 'Het gebeurde tijdens onze GWW in onze havens en kustwateren' : krantenknipsels over maritieme gebeurtenissen, met het onderstrepn van de vaktermen
 leerlingen van verscheidene klassen blijken te hebben deelgenomen aan het zoeken van de beste titel bij een foto waarop drie Aziaten een juke-box en een koelkast vervoeren op een primitief vlot
 de overige leerlingen bereiden samen de presentatie voor die de volgende dag zal plaatsgrijpen

WOENSDAG 19 MAART

- uitwisseling van de ervaringen met de groep klasgenoten die uit Oostenrijk zijn teruggekomen
- AFMONSTEREN.

3. BESLUITEN : IN HOEVER WERDEN DE VOOROPGEZETTE DOELSTELLINGEN BEREIKT ? =====

1. HET ONDERZOEK VAN HET MARITIEM VERKEER VIA DIVERSE BENADERINGSWIJZEN EN ZOVEEL MOGELIJK TER PLAATSE, IN HET BEROEPSMILIEU.

De projectleider vindt het resultaat bevredigend. Het onverwachte feit dat bijna elke aanvraag tot medewerking of bezoek kon worden ingewilligd bracht wel het nadeel met zich mee dat voldoende tijd voor een meer systematische verwerking ontbrak. Tevens was de leerstof volledig nieuw (ook grotendeels voor de projectleider) en werd ze door bevoegde buitenschoolse medewerkers grondig uitgediept, waardoor soms nogal uitgebreid en ingewikkeld. Anderzijds werd deze uitzonderlijke gelegenheid benut, die toeliet (o.a. door het feit dat de werkgroep klein was) om heel wat plaatsen en diensten te bezoeken, waar leerlingenbezoek nooit doordringt. Veel gegevens zullen vergeten worden, maar een aantal ervaringen zullen in het hoofd van de leerlingen gegrift blijven, nl. die welke steunen op een levensecht contact in het beroepsmilieus. Een leerling heeft voor een studierichting naar een maritiem beroep geopteerd.

2. EEN ONDERZOEK VAN DE WIJZE, WAAROP DE SCHOOL OUDERS EN BUITENSCHOOLSE MEDEWERKERS MEER ACTIEF BIJ HET LEERPROCES ZOU KUNNEN BETREKKEN.

Op dit vlak mag hier van een buitengewoon succes gewaagd worden. De meeste buitenschoolse medewerkers hadden nooit contact gehad met leerlingen en hebben bijzondere inspanningen geleverd om hun begeleiding op een vlotte wijze te laten verlopen. Uit die samenwerking groeiden eveneens gesprekken over de onderwijsproblematiek.

3. DE NIET-DEELNEMERS AAN DE SNEEUWKLASSEN EEN VOLWAARDIG PROJECT BEZORGEN.

We hebben de indruk dat DE JOLLE het gevoel heeft iets te hebben verwezenlijkt. De schoolse muren en lesuren werden even radicaal doorbroken als dit voor hun klasgenoten in Oostenrijk het geval is geweest. De hereniging met deze klasgenoten leverde geen problemen, de heraanpassing aan het dagelijks rooster enigszins wel. Aangezien ze onmiddellijk opnieuw geconfronteerd werden met lessen en taken, besloot de projectleider hen niet verder te laten werken aan het uitwerken van de verzamelde gegevens.

4. HET LOGBOEK VAN 'DE JOLLE'

Uiteindelijk bevatte het logboek, dat naar het Ministerie moest gestuurd worden, 63 bladzijden met volgende rubrieken :

- I. Voorontwerp : algemene principes en verantwoording
- II. Deelprojecten
- III. Programma en Verloop
- IV. Enkele studies en verslagen door de leerlingen
- V. Besluiten.

Rubriek IV (38 blz.) bevatte de volgende geselecteerde bijdragen van de scheepsmeisjes en scheepsjongens :

Marina Tas (3M) : De hydrografie

Inventaris van aangespoelde voorwerpen

Anita Daschot (4C1) : Maritiem verkeer in de haven van Zeebrugge

Martin De Jaeger (3M) : Enkele verslagen over uitstappen

Ingrid Schaepdryver (3M) : Het loodswezen

De stadsbibliotheek te Oostende

Lucy Körner (3M) : Het duikerscentrum

Rudy Arents (3M) : De bebakeningssystemen

De vismijn.

5. ALLEEN ROEIT MEN NIET VER

De uitwerking van een dergelijk project was slechts mogelijk dank zij de steun en de medewerking van velen. We apprecieerden de speciale belangstelling die de Heer PASQUES, opdrachthouder bij het M.N.O., voor het project betoonde, de actieve steun van de Heer Directeur FREMAUT, de uren door de vele buitenschoolse medewerkers aan onze begeleiding besteed, de belangstelling van de ouders (waarbij onze speciale dank voor de Heer Corné, die persoonlijk de lay-out voor dit nummer heeft verzorgd) en ... "ALTERNATIEF", dat aan onze bescheiden jolle toeliet eens naar het binnenland te roeien, ook al gebeurt dit dan met een slechts lokaal te verwezenlijken project.

Even voorstellen : het ZEELYCEUM.

Het ZEELYCEUM VOOR BUITENGEWOON MIDDELBAAR ONDERWIJS werd opgericht door de inrichtende macht VZW JEUGDZORG, verbonden aan het ZEEPVENTORIUM - ASTMACENTRUM te De Haan-aan-Zee.

De geneesheer-directeur van het Zeepventorium, Prof. Dr Fern. ALEXANDER, is afgevaardigde-beheerder van de VZW Jeugdzorg.

In het Zeelyceum wordt onderricht verstrekt aan die patiënten van het Zeepventorium die secundair onderwijs volgen. Het behoort tot het buitengewoon secundair onderwijs, categorie III, type 5 (kinderen en adolescenten met chronische ziekten, en die minstens drie maand in een medische instelling verblijven).

De patiënten van het Zeepventorium komen uit alle hoeken van België en zelfs uit het buitenland : daarom is er een nederlands-talige en een franstalige afdeling, zowel in de lagere scholen als in het Zeelyceum. Elke week komen er nieuwe patiënten toe, elke week verlaten er de instelling. Gemiddeld verblijven ze één jaar in de instelling.

Op om het even welk ogenblik van de dag kunnen de patiënten geroepen worden bij de geneesheer, bij de kinesitherapeut, bij de laborante, bij de verpleegster, bij de psycholoog, voor onderzoek of voor verzorging. Deze bijzondere situatie maakt elk klassikaal onderricht onmogelijk. Bovendien komen deze jongens en meisjes uit allemaal verschillende scholen, zijn soms zeer vaak of zeer langdurig afwezig geweest wegens hun aandoening. Sommigen hebben een grote schoolse achterstand opgelopen, anderen hebben belangrijke hiaten in hun schoolse kennis.

Elk kind, elke adolescent heeft dus zijn eigen specifieke problemen en heeft recht op eigen specifieke begeleiding : individualiseren dus, niet zozeer wat het programma betreft want er moet voldaan worden aan de homologatievoorschriften, zowel voor lager als voor hoger secundair middelbaar onderwijs, als wel wat de organisatie en de benadering door de leerkrachten van de leerlingen betreft. Dit houdt o.a. in : geen lessenrooster per klas maar per leerling, geen klassikale lessen maar individuele begeleiding, geen ex cathedra onderricht maar zelfstudie door de leerling. Daarbij is de taak van de leraar wel wat verschillend van die in de gewone school : hij moet de leerlingen in staat stellen zo efficiënt mogelijk te werken; hij moet ze veel informatiebronnen ter beschikking stellen. Dit kan zijn :

- het essentiële van de leerstof op steekkaarten brengen
- verwerkingssteekkaarten, controletaken, verbeteringssteekkaarten voorzien
- werk cursussen maken
- diareeksen aanleggen, enz.

Zijn lokaal moet een goed georganiseerd documentatiecentrum zijn. De leraar moet een zeer goede verbeteringstechniek bezitten, zodat een vlugge feed-back mogelijk is.

Zoals het individuele in het kind gerespecteerd wordt, wordt ook de persoonlijkheid van de leerkracht geëerbiedigd : zolang hij er mee begaan is de best mogelijke werk- en studiesfeer te scheppen, werkt hij ten voordele van de leerlingen. Eén van de mogelijke werkwijzen vindt U beschreven in het artikel 'Woensdag 10 september' van Eric VANHEL SUWE. Ook andere leraars werken samen in éénzelfde lokaal. Sommigen 'wonen' alleen maar samen, maar zijn (nog) niet aan samen'werken' toe. Nog anderen 'wonen' alleen. Sommige leraars laten heel veel initiatief aan de leerlingen, anderen bereiden vast omliggende taken voor.

Alle mogelijke methodes worden hier dus door elkaar gebruikt naargelang de noodzaak en/of de behoefte : individueel werk, groeps-
werk, projectonderwijs,...Vooral bij het vreemdetaalonderricht wordt regelmatig met groepjes gewerkt om het vlotte spreken te oefenen.

Dit zijn slechts enkele aspecten van het onderwijs in het Zeelyceum. In dit korte bestek was het niet de bedoeling volledig te zijn.

Als besluit dit : onze manier van werken is gegroeid uit de speciale omstandigheden die ons verplichtten volledig te breken met wat we gewoon waren in 'de school'. Veel van wat wij doen nu, kan ook toegepast worden in 'de school', het komt er alleen op aan dit te willen doen.

Magda Corné - Van Damme

Woensdag 10 september.

Laatste uur van de namiddag.

25 leerlingen in klas. Edwin en ik zijn er om ze te begeleiden. De BRT overstemt met gezellige muziek de totaalactiviteit. Een gelukkig teken. Het is belangrijk dat het kalm is waar zoveel kinderen vrij zitten te werken. Het is niet altijd zo.

Vanuit de verborgen hoek achter de bibliotheekkasten, waar de kleine Freinet-drukpers staat te wachten op gebruikers, klinkt wat traditionele 'nood-aan-bewust-niet-bezig-zijn'. Daar zit Gino. Onrechtmatig. Hij weet dat we steeds weer vragen dat hij zo dicht mogelijk bij ons zou zitten. Doorheen de interacties van Edwin, de vierentwintig meisjes-en-jongens, en mezelf kan hij steeds weer ontsnappen aan de nochtans zo goed mogelijk volgehouden aandacht. Spijts alles blijf ik twijfelen : strenger optreden of wachten op de mogelijke (?) kentering.

Edwin bespreekt met twee jongens rondom de globe het principe van de tijdzones. Zo levendig mogelijk neemt de Amerikaanse jongen zijn ontbijt terwijl wij na de middag in de klas zitten . . . Over de volgende tijdzone-vergelijking heen vraagt een jongen me wat hij moet doen met zijn pas afgewerkte taak. Hij is nieuw, ik toon hem de weg. Ik heb pas een paar teksten gelezen. Korrigeren ? Neen, liever morgen bespreken. Er hangt een te duidelijke geur van zes jaar lager-onderwijs-in-de-moederschool-taal. De teksten zijn niet ongedwongen direkt geschreven. Morgen maken wij dat voorzichtig duidelijk.

Er komt nu een moment rust. Opeens klinkt de muziek door. Buiten is het plots helemaal grijs. Er zit wind, het regent. Edwin helpt een jongen doorheen een deel van de encyclopedie. Ik loop eventjes door het klaslokaal. Het is altijd weer boeiend te weten waarmee de kinderen bezig zijn. Ik moet niet eens vragen stellen. Het overzicht is panoramisch. Lektuur over insekten. De fauna en flora van de woestijn. De werking van de mikroskoop (teoretisch, zonder een mikroskoop op tafel, nu is het te laat, de volgende keer halen we die uit het laboratorium). Twee jongens studeren in verband met magnetisme, elk in een ander boek; misschien kan dat later aanleiding geven tot een vergelijking van de gegevens. . . Ze zitten nauwelijks twee meter van elkaar, ze weten niet eens dat ze in hetzelfde interesseveld zitten. Daarop ligt de verdenking dat zij aan een programmapunt van hun niveau bezig zijn. Opzichzelf is zelfs dat niet verkeerd. Tussen beiden zit een dromer het plan te maken van zijn modelwoning (de open encyclopedie is duidelijk een stichtende informatie- en inspiratiebron voor hem).

Mijn nadering stoort een jongen wie ik voor de middag heb gezegd dat hij liefst de taak zou afwerken waarmee hij gisteren was begonnen. Zijn veranderende houding verradt dat hij mijn raad niet heeft in acht genomen. Hij is gerustgesteld als ik zonder erop in te gaan verder wandel. Hij leest over de werking van het hart. Ontspannen licht hij mij in dat hij ook over de bouw van het menselijk gebit heeft gelezen en dat zijn boek heel wat boeiende informatie bevat over het menselijk lichaam.

De volgende werkt het eerste blad af van een dossier. De kangoeroe en de typische vorm van Australië spreken voor zich zelf. Vijf franstalige leerlingen leren over 'l'orientation dans l'espace'. Vier jongens werken samen. Een meisje zit alleen. Ze vraagt me terloops : Monsieur, le zénith, c'est quoi au juste ? Ze begrijpt dadelijk. Over een paar losse kussens en niet gebruikte tafeltjes stap ik naar de verborgen hoek achter de reeks kasten. Op weg naar ginder zit een 'nieuwe' te grasduinen in 'Wist je dat al ?', een boek waarvan ik denk dat het niet meer voor zijn leeftijd is. De informatie lijkt erg oppervlakkig. Voorlopig mag het wel. Bij een volgende gelegenheid stapt hij wel over naar een meer gewaarborgde informatie.

Twee jongens zitten aan de geschiedenisstart voor dit jaar. De eerste zal de evolutie van de film en de filmindustrie behandelen. Kan boeiend worden. Hij is zelf een kineast-in-spe. Vorige maand juli is hij met mij in Zuid-Indië geweest, heeft heel wat super-8 door zijn kamera gespoeld. De eerste visie van de resultaten heeft niet ontgoocheld. Zijn klasgenoot staat niet zo zelf-zeker tegenover de beslissing wat het zal worden. Alhoewel ik hem verzeker dat hij niet dadelijk hoeft te starten, kiest hij 'de fiets'. Afwachten of die keuze tot iets leidt. Ik voel dat hij ze niet vrij neemt; wel omdat hij wil beginnen, niet omdat de fiets hem zo boeit. . . immers, hij bromfietst naar school. De atlas op de volgende tafel en het boek bespreken de industrie van België.

De leraar Frans is er niet vandaag. Geen bezwaren tegen een oefening met Grévisse. Of je nu -ible of -able moet plaatsen achter het substantief om het afgeleide adjektief te bekomen.

Gino zit met zijn rug gedraaid naar de tafel waar de Winkler Prins open ligt bij het trefwoord Indië. Die momentopname is de syntese van zijn gedragspatroon. Gisteren heeft hij een briefje geschreven met een vraag naar dokumentatie. Hij wacht op het antwoord van de Indische Ambassade. Wachten is niets doen, zelfs al beschikt hij over mogelijkheden ter plaatse.

Zijn buurman leest weinig geboeid over de telegraaf in een geïllustreerde encyclopedie voor de jeugd.

In dezelfde hoek zit een andere jongen aandachtig te lezen over het verschijnsel angst bij mens en dier. Nog een andere werkt aan een inleidende aardrijkskunde-oefening met atlas : lokaliseren en situeren.

Verweg van dat alles, er middenin, ligt een andere jongen achteloos doorheen een deel van de Spectrum encyclopedie te bladeren, een ander deel ligt gesloten naast hem. Ook vorig jaar heeft hij nauwelijks af en toe heel eventjes aangehouden aandacht gehad voor één of andere snipperinformatie, meestal dan nog onder druk van buitenuit.

In de 'administratieve hoek' van de klas neem ik een paar nota's. Er staan een paar 'klanten' klaar met hun vragen. Het is spoedig tijd om de schoolagenda's en de activiteitensteekkaarten in te vullen. De dag wordt administratief vastgelegd.

Als de laatste leerling de klas verlaat, kijk ik nog even rond. Een atlas. Een schoolagenda. Een paar kussens. We hebben geen tijd meer om schoon te vegen. Dat zal morgen wel klaar komen voor het begin van de activiteiten.

Wat kan ik meer doen dan een gelijkaardige momentopname geven ? Dat is het : de werkklas. Een ruimte waar zo vrij mogelijk kan gewerkt worden.

Vanaf 1 september werken Theo, Edwin en ik er samen met de leerlingen. Vorig jaar hebben Theo en ik geprobeerd. We hebben gevoeld dat samenwerken mogelijk was en gemakkelijker aanleiding gaf tot het doorbreken van vakonderwijs in de richting van geïntegreerd onderwijs. Het woord is nog te groot voor wat we hebben bereikt. Met Edwin erbij komen nieuwe mogelijkheden en bredere dimensie.

Met de ervaring van vorig jaar hebben wij nu een betere administratie opgesteld. Betere ? Het gebruik van het vernieuwde administratieve gedeelte zal de degelijkheid ervan moeten aantonen.

Met de dag heb ik minder het gevoel dat ik leraar Nederlands ben. Met de vervaging van dat gevoel groeit het besef dat het er meer op aan komt dat het kind meer nood heeft aan degelijke begeleiding dan aan pasklare opdrachten, voor iedereen gelijk. Het wordt bij elke vraag, bij elke probleemstelling weer duidelijk dat de kennisinhoud wel belang heeft als middel en zeker niet doel op zichzelf is.

Het is niet helemaal toevallig dat bijna iedereen vanmiddag 'encyclopedisch' bezig is. Het schooljaar is nog nieuw. In anderhalve week hebben zich nog geen boeiende werkgroepjes gevormd. De drukpers blijft nog wel een tijd ongebruikt. De nieuwe leerlingen staan nog verlamd met de druk van een opdracht-van-de-meester-verleden. Vrij werken is iets vreemd waarvan je niet meteen de rijkdom inziet.

Als vrijheid je zo over het hoofd wordt gegooid voelt die eerder onveilig aan. Aanleunen bij de 'boeken' is een eerste poging om te doen alsof je van die vrijheid wilde gebruik maken.

Vanmorgen hebben twee jongens duinplanten geïdentificeerd. Edwin stond verbaasd dat ze het zo goed deden. Meteen zag ik hoe zwak één van ze was voor 'spelling'. Zonder die jongen precies te hebben geplaatst naast zijn klasgenoten in een open 'meet-je-spellingskracht' oefening heb ik de nodige informatie om hem dadelijk en bijna onvoelbaar te helpen.

De krant blijft voorlopig nog in de handen van wie vorig jaar voor het eerst in de klas een dagelijkse krant hebben leren gebruiken. De kinderen die pas uit de lagere school overkomen durven de krant nog niet lezen in klas want zij vrezen dat zij daarmee 'tijd zullen verliezen'.

Als ik vandaag aan iemand vraag of hij uit de schoolradioprogramma's een keuze wil maken voor de komende dagen zal ik zeker een ongelovige reactie krijgen. Elk jaar opnieuw.

Er zijn in één week nog maar een vijftal brieven de klas uit. Vanmorgen vroeg ik een jongen dat hij zijn gemeentelijke diensten zou aanschrijven om een plan van zijn woonomgeving te vragen. Hij wist niet eens dat het mocht of kon en of het eigenlijk wel ernst was. We praatten er over. De brief is weg.

Door de grote drukte van het begin van het schooljaar en door een defekte kontaktdoos is de schooltelevisie nog niet ingeschakeld. Ook dat nog.

Langzamerhand zal de werkklas opnieuw beginnen leven volgens het ritme van elk van de leerlingen die ze komen gebruiken. Straks wordt het overduidelijk dat onze werkbibliotheek niet voldoende informatie kan verstrekken en zullen de brieven weer talrijker de postbus ingaan.

Edwin en Theo staan in voor de begeleiding wetenschappen-aardrijkskunde. Ik waak over de taalekspressie. Dat is het in principe. Feitelijk helpen we elk waar we kunnen. Waar we voelen dat we tekort schieten verwijzen wij de leerling naar de 'specialist'.

De werkklas is zo georganiseerd dat de nodige ongedwongenheid kan geëerbiedigd worden. Alleen is er strenge controle op het gebruik van de boeken en de administratieve registratie van het werk.

Stilaan verdwijnt Nederlands als vak uit de werkklas. De taal krijgt haar eigenlijke rol van 'middel' opnieuw ten volle toegewezen. Nederlands leren kan geen doel op zichzelf zijn. Door alles wat met taal tot uiting wordt gebracht zo keurig mogelijk te realiseren leer je minstens evenveel 'keurige' taal als met het absurd bezig zijn met oefeningen woordenschat-uit-de-lucht-gegrepen, teksten zonder enige relatie met het werkelijke leven van de leerling of niet door hem zelf gekozen uit interesse. Het komt niet altijd gemakkelijk over op de leerlingen dat zij vrije teksten mogen schrijven waarvan ik liefst heb dat zij uit hun eigen levenservaring ontspringen. Zij zitten zo vast aan het afschuwelijke opstel-als-opdracht, dat zij eerst niet eens het besef hebben dat het ook spontaan kan.

Het gaat niet zonder horten en stoten. Maar na een tijd beginnen de jongens en meisjes in te zien dat zij zichzelf best kunnen gebruiken om te werken voor zichzelf. Mijn ervaring op dat gebied is van die aard dat ik honkvast overtuigd ben dat bevrijde jonge mensen na min of meer lange perioden van 'schoolse onderdrukking en onderschatting' weer kunnen openbloeien tot geïnteresseerde wezens die bereid zijn zich in te zetten om een doel te bereiken.

Eric VANHELSUWE

Woensdag 10 september.

De Haan. Zowat een kilometer verder werkt Eric met zijn leerlingen in het Zeelyceum. Je ademt er de vrije zeelucht in. Ik ben in mijn klaslokaal, wachtend op mijn nieuwe leerlingen. Mijn lokaal valt best mee. Het is ruim en ligt samen met het lokaal Engels in een paviljoen dat wat afgezonderd rust bij enkele wilgen. Ik herinner mij hoe ik mij als leerling steeds een gevangene voelde in die grote gebouwen, waarvan de stevige schoolpoort achter je dicht sloeg. Aan de achterwand van ons geschiedenislokaal is het groot paneel nog vlekkeloos. Slechts het bordje 'onze jaarkrant in karikatuur'. Wat zullen de leerlingen meebrengen? Weinigen vinden thuis een krant of een tijdschrift. Maar laten wij aan de volgende lesuren denken, want het nieuwe schooljaar betekent ook een nieuwe aanpak.

We behoren immers tot de laatste lichting, die dit schooljaar zonder slaande trommen het V.S.O. is ingestapt. Maatschappelijke vorming ('maatschappijkritiek' schreef een bezorgde krant) is er niet meer bij. Natuurlijk waren we gelukkig met het herinvoeren van de twee lesuren geschiedenis, maar toch hadden we nog één uurtje M.V. verwacht in de observatiegraad. Elk jaar zien wij immers enkele van onze 14- en 15-jarige leerlingen 'gaan werken' in die maatschappij, waarvan ze de structuren niet kennen.

Woensdag 10 september. De onthaalperiode wordt beëindigd. Eigenlijk heb ik door de omstandigheden de nieuwelingen slechts een uurtje ontmoet voor een kennismaking. Ze werden getoetst en getest. Vandaag worden ze het eerste lesuur in de studiezaal verzameld om over drie eerste observatieklassen en een aanpassingsklas verdeeld te worden. In afwachting van een vernieuwd lesrooster (er is een klas meer dan kon voorzien worden) worden de leerlingen van de aanpassingsklas over de observatieklassen verspreid. Voorts een goed initiatief: de observatieklassen krijgen geen a, b, c-naam (jullie vormen peleton a en die zijn steeds beter geweest dan de peletons b, c en d, zei de drillmeester ons tijdens mijn matrozen-tijd). Ze worden observatieklas d, l en v volgens de naam van de betrokken klassevoogd.

Nu vult één van die klassen het geschiedenislokaal. Ja, jongen, je mag zitten waar je wil. Reeds zie je verschillende gedragingen. Enkelen spoeden zich om 'vooraan' te geraken, anderen zoeken ergens een veilige uithoek, de meesten bewegen zich aarzelend in dat lokaal, waar de banken niet in het gelid staan opgesteld. Eindelijk zitten ze. Je bemerkt dat vooral de vriendschapsbanden een rol hebben gespeeld bij de keuze van de zitplaats. De twee nieuwe meisjes van Stalhille hebben steun gezocht bij elkaar en kijken je met grote ogen aan. Ook de twee meisjes van Houtave hokken samen, maar die glimlachen je vol verwachting toe. Ze kennen je immers reeds van vroegere bustoezichten. Dan bemerk ik Nadine van Wenduine.

Ze zit er wat ongelukkig bij tussen de nieuwelingen. Dit wordt immers haar derde jaar op hetzelfde niveau. Straks moet ik haar even een opkikkertje bezorgen. Een vriendelijk woord, een grapje en een aanmoediging en ik weet dat ze opnieuw zal doen wat ze kan. De vijf bijgevoegde leerlingen van de aanpassingsklas hebben een zijkant van het lokaal ingenomen. Een paar behoren tot de 'terreurgroep', die vorig schooljaar de lakens uitdeelde op de speelplaats van de lagere afdeling. Ze zijn ouder dan de andere leerlingen en hun blik is waakzaam op je gericht. Ik moet zorgen dat ze onmiddellijk bij de lessen betrokken geraken. Het belangrijkste is dat iedereen tijdens dit uur iets zegt.

Niet al te hoopvol probeer ik het toch nog maar eens met de vraag wat ze nog weten over de geschiedenislessen in hun lagere scholen. Er is weinig kans dat de losse stenen zullen kunnen samen gevoegd worden tot een gebouwtje. Het is inderdaad zo. Karel de Grote komt te voorschijn, maar hij is wazig en tijdloos. De Romeinen, zegt iemand. Zijn die hier ook geweest ?, vraag ik. Nu komt Franky in actie. Hij is de jongste van een rij onstuimige broers die elke dag uit Nieuwmunster komt aangefietst. Tot aan de IJzer, zegt hij. Daar hebben ze vier jaar gevochten. Ik voel de lach naar omhoog komen. Franky kijkt even verbouwereerd, bloost dan, slaat de hand voor zijn mond en zegt 'oh !'. Het volgend ogenblik daverd het geschiedenislokaal en ook Franky lacht mee. Zo is het goed : we lachen om de vergissing en spot is er niet bij. Dit is een bevrijdend ogenblik. Samen kunnen lachen hoort bij het samen kunnen werken. Dat is niet erg, Franky, zeg ik. Misschien zal hij zich in het vervolg meer bezinnen voor hij begint.

Nu wil ik ze in een andere richting sturen. Ze moeten voorbereid worden op het groepswork en iedereen moet erbij betrokken worden. Dus niet te moeilijk beginnen, maar toch zo dat ze verplicht worden zelfstandig te denken en dat ze tot een argumentatie komen.

Stel je even voor, zeg ik, dat je de geschiedenis van je leven wil schrijven. Wat een moeilijke opdracht ! (sommigen bevestigen mijn woorden met een hoofdknik). Je herinnert je ongetwijfeld een groot aantal gebeurtenissen, je schrijft die op en begint ze te rangschikken. Mijnheer, zegt Jozef, ik weet nog iets : toen ik drie jaar was, ben ik gevallen en ze dachten dat ik dood was. Jozef is een jongen van het binnenland, die in één van de vele kindertehuizen te De Haan geplaatst werd. Een zittenblijver, niet dom, maar wat wispelturig en slordig. Goed Jozef, zeg ik, jij weet van vorig jaar hoe een tijdband opgesteld wordt. Stel vanavond eens een tijdband van je eigen leven op. Je neemt 2 cm per jaar, je schrijft de jaartallen op en je tekent een kleine buil op het tijdstip van je valpartij. Daarmee zullen we volgende week leren hoe een tijdband kan gebruikt worden. Maar laten we nu terugkeren tot die levensbeschrijving : als je die nu zou moeten samenvatten, kom je weldra tot het besluit dat niet elk feit even belangrijk is.

Je zou in die beschrijving misschien je eerste schooldag vermelden, omdat die een belangrijke gebeurtenis voor je betekende. Het feit dat je die dag tweemaal moest niezen zou je waarschijnlijk weglaten als een onbelangrijk detail. We moeten nu niet de geschiedenis van één mens maar van de gehele mensheid bestuderen. Je begrijpt onmiddellijk dat we slechts enkele problemen zullen kunnen aanpakken. Ook dan zullen we nog zo'n groot aantal feiten vinden, dat wij steeds zullen moeten zoeken welke feiten de belangrijkste zijn voor het gestelde probleem. We zullen nu eens onderzoeken of we feiten kunnen rangschikken volgens het belang dat ze hebben voor de geschiedenis van de mensheid. Je krijgt een blaadje met een opdracht. Je denkt na en tracht de beste oplossing te vinden. Je mag erover spreken met je vrienden in je omgeving. Kortom, je mag een groepje vormen en je kunt ook iemand aanduiden om straks in naam van het groepje te verklaren waarom je zo'n oplossing hebt gekozen.

Tot een vastgelegd groepsverband heb ik ze niet gedwongen. Het is nu stil in het klaslokaal. Ze lezen hun blaadje, waarop staat : 'Schrijf naast de volgende feiten de nummers 1, 2 en 3 volgens het belang dat ze hebben voor de geschiedenis van de mensheid : In 1969

- A. eisten Westvlamingen een haven voor reuzentankers te Zeebrugge ;
 - B. vierde onze school het 10-jarig bestaan van de middelbare afdelingen ;
 - C. landde een astronaut op de maan.
- Verklaar je antwoord mondeling.'

Nu begint de klas geleidelijk te leven. Sommigen zoeken wat zekerheid bij hun burens, anderen lijken zeer zelfverzekerd. Ik ga even rond en leg er nog even de nadruk op : Rangschikken niet volgens het belang dat de gebeurtenis voor jezelf had, maar voor de mensheid. Ze krijgen het woord. Ik ben Viviane Coudeville, zegt het eerste meisje, en de mensheid dat zijn alle mensen. Dat van onze school hebben alleen de mensen die hier wonen, eigenlijk geweten en dat is dus het minst belangrijke voor de mensheid en krijgt het nummer 3. De haven van Zeebrugge, dat is belangrijk voor België, maar niet voor de mensen bijvoorbeeld aan de andere kant van de wereld en ... Haar vriendinnen knikken bevestigend om mijn aandacht erop te vestigen dat Viviane het antwoord van het groepje vertolkt, dat dit antwoord ook aan hen toebehoort. Nu komen anderen aan de beurt. In feite zit er heel wat herhaling bij de antwoorden. Ze spreken echter en dit is reeds heel belangrijk. Op een natuurlijke, vlotte wijze hun gedachten luidop formuleren : het is voor velen geen gemakkelijke opdracht. Vooral Herwig heeft het moeilijk, want hij stottert. Zijn gezicht krampt samen, vooraleer hij na een vijftal seconden de eerste klank kan uitbrengen. Nu heel normaal doen en geduldig luisteren. Enkele nieuwelingen staren Herwig verwonderd aan, maar er wordt niet gelachen. Hij vertelt enkele weetjes over het landingstuig op de maan, en die hebben in feite met het gestelde probleem niets meer te maken. Hij heeft echter de vuurproef doorstaan en zal in het vervolg niet aarzelen om het woord te vragen. Voorts blijkt iedereen dezelfde rangorde te hebben aangegeven.

Nu hebben ze opnieuw een opdracht voor zich liggen :
'Schrijf naast de volgende feiten de nummers 1, 2 en 3 volgens het belang dat ze hebben voor de geschiedenis van de mensheid.
In 1969 : A. won Eddy Merckx de Ronde van Frankrijk ;
B. stierven in Biafra honderdduizenden mensen door hongersnood ;
C. stierven in de Rijn honderdduizenden vissen door de vervuiling.

Verklaar je antwoord mondeling'.

Uit het geroezemoes kan ik afleiden dat zij moeilijker tot overeenstemming geraken. De bijgevoegde jongens van de aanpassingsklas hebben vol geestdrift Eddy Merckx op hun blaadje ontdekt, maar onze nationale Eddy zit hier wel in een bijzonder ondankbare situatie. Uiteindelijk beslissen ze toch hun hart te laten spreken : Eddy wordt opgeofferd en moet genoeg nemen met de derde en laatste plaats. Ze mogen nu hun keuze luidop motiveren. Telkens komen sprekers aan de beurt die bij de vorige opdracht stilzwijgend waren gebleven. Een eigenaardig feit : de rangschikking B, C, A werd algemeen gekozen . . . vier meisjes uitgezonderd. Biafra leek immers zowat een andere planeet, de Rijnvisjes waren dichterbij en Eddy is een kampioen met charme. Begrijpelijk. Zo'n rangschikking komt immers ook voor in onze kranten. Zal ik met mijn volgende opdracht de klas nu volledig in verwarring brengen ?

Meisjes en jongens, bij die eerste opdrachten hebben jullie reeds moeten oordelen en misschien waren er reeds verschillende meningen. Sommigen hebben achteraf hun mening herzien, omdat de argumenten van hun vrienden ze overtuigd hebben. (De vier meisjes hadden Eddy eveneens in de steek gelaten.) Wat bedoel ik met die woorden : een mening hebben, oordelen, argumenten ? Je gedacht zeggen, meent een jongen. Argumenten dat zijn de redenen waarom je zo denkt, voegt een andere hieraan toe. Juist. Het zal ook voorkomen dat jullie meningen verschillend blijven. Dat mag. Als je maar voor ogen houdt dat je moet zoeken wat de waarheid is, wat het beste is voor de mens. De volgende opdracht brengt zeker een discussie teweeg. Betekent dat dan een ruzie ?, vraag ik. Willy van de aanpassingsklas zet zich in bokshouding en ze lachen even. Ga maar eens die zelfklever boven de deur luidop lezen, zeg ik. Je overtuigt niemand door geweld, leest hij. Ondertussen ligt de volgende opdracht reeds voor hen :

'Schrijf naast de volgende feiten de nummers 1, 2 en 3 volgens het belang dat ze hebben voor de geschiedenis van de mensheid :

In 1969 : A. landde een astronaut op de maan ;
B. stierven in Biafra honderdduizenden mensen door hongersnood ;
C. ontstond een vijandige verhouding tussen de Sowjet-Unie en de Chinese Volksrepubliek.

Verklaar je antwoord mondeling.'

Dit wordt een moeilijke opgave en ik hoop dat ze zal aanleiding geven tot een discussie.

De spontaan gevormde groepjes geraken het niet zo gemakkelijk eens. Ook tussen de groepen wordt informatie uitgewisseld over de stand van zaken. Uiteindelijk blijken de meningen inderdaad verdeeld. Die landing op de maan vind ik zo buitengewoon, zegt Erik, en de mensen kunnen er misschien metalen of zo vinden en er later gaan wonen. Die vijandschap tussen de Russen en de Chinezen, zegt iemand, daar kan een wereldoorlog van komen, en dan zijn er miljoenen doden en dat is heel wat meer dan die honderdduizenden in Biafra en dus is C. belangrijker. Maar, antwoordt een andere, die oorlog is niet zeker, ze kan ook niet plaats vinden en ondertussen zijn die mensen in Biafra werkelijk dood. . . Alles valt goed mee. Iedereen lijkt de discussie met aandacht te volgen. De meningen blijven verdeeld.

Kortom, zeg ik, we kunnen misschien als volgt besluiten. Wie denkt dat wetenschap en techniek het belangrijkste zijn om de problemen van de toekomst te kunnen oplossen, kan A. vooraan geplaatst hebben. (De betrokken leerlingen moeten trachten uit te leggen wat 'wetenschap' en 'techniek' betekenen.) Wie denkt dat de toekomst afhangt van de internationale politiek van de machtige staten, heeft misschien C. vooraan geplaatst. (Die leerlingen trachten nu te verklaren wat internationale politiek betekent.) Wie in de eerste plaats sociaal voelt, heeft B. als het meest belangrijke vermeld. Als uiteindelijk een jongen ertoe komt om te vermoeden dat 'sociaal' betekent 'meevoelen met andere mensen', ben ik gelukkig.

Nu moet ik nog dit lesuur aan het volgende koppelen. Waarom was vooral deze laatste opdracht zo moeilijk? Je moest verschillende soorten bezigheden van de mens met elkaar vergelijken. Welke die verschillende soorten bezigheden zijn, en hoe we die indelen en een naam geven, dat zullen we volgend lesuur onderzoeken.

De bel gaat en onze nieuwe observatieklas verlaat het lokaal. Wat denken ze? Misschien wel: wat een gekke geschiedenis. Of niet? Het volgend lesuur zullen zij het niet gemakkelijk hebben. We zullen ons klaslokaal dan eens bestuderen: wat was er nodig om het te bouwen, wie deed dat, vanwaar komt de uitrusting, wie heeft dat beslist, hoe kunnen we het gezellig maken, ... Ik hoop hen ertoe te krijgen dat enkele moeilijke termen voor hen reeds een zekere inhoud beginnen te krijgen: economisch, politiek, sociaal, wetenschappelijk, technisch, cultureel. Voor de laatste twintig minuten van dat lesuur heb ik immers een toets voorbereid i.v.m. die termen. Ik heb er nogal lang aan gewerkt. Hun resultaten zullen mij toelaten om enkele eerste vaststellingen te noteren, maar ook om een oordeel te vellen over mijn eigen aanpak. Ik ben benieuwd, maar zo is ook de observatieklas d, die nu reikhalzend voor mijn lokaal staat opgesteld. De toegang is gratis, zeg ik, kom maar binnen.

Wettelijk depot 1733/1975/2